

 facebook.com/miranda.eu.project

Дейност 3.1 Услуги за подкрепа и овластяване на ромски учащи.

Наръчник за услуги за подкрепа/овластяване

Co-funded by
the European Union

Номер на споразумението за безвъзмездна помощ: 2023-
1-DE02-KA220-VET-000164590

Наръчник за услуги за подкрепа/овластяване

1. Въведение	Error! Bookmark not defined. Цел на наръчника
Контекст на проекта	Error! Bookmark not defined. 3
2. Разбиране на нуждите на ромските ученици	Error! Bookmark not defined. 3
Казус: Програмата „Втори шанс“ в Унгария	Error! Bookmark not defined. 5
	74. Общ преглед на услугите за овластяване
6. Стратегии за изпълнение	Error! Bookmark not defined. 9
8. Източници	Error! Bookmark not defined. 13
	Error! Bookmark not defined.

Правна информация – Лиценз Creative Commons: Материалите, публикувани на уебсайта на проекта MIRANDA, са класифицирани като „отворени образователни ресурси“ (OOP) и могат свободно (без разрешение от техните създатели) да бъдат изтеглени, използвани, преизползвани, копирани, адаптирани и споделяни от потребителите при посочване на източника от който

1. Въведение

ЦЕЛ НА НАРЪЧНИКА

Настоящият наръчник е предназначен да подпомогне педагозите, професионалните обучители, социалните работници, ромските медиатори и лидерите на общностите при предоставянето на културно чувствителни и съобразени с нуждите услуги на ромските учаци. Ромските общности в цяла Европа се сблъскват със значителни пречки пред образованието и професионалното обучение, включително дискриминация, бедност и социално изключване. Чрез прилагането на целенасочени услуги за подкрепа и овластяване, настоящият наръчник има за цел да преодолее тези пречки и да насърчи създаването на приобщаваща образователна среда, която да даде възможност на ромските учаци да се развиват.

Наръчникът служи като практически ресурс, очертаващ различни механизми за подкрепа и стратегии за овластяване, достъпни за ромските учаци се. Той поставя акцент върху насърчаването на социалното приобщаване, подобряването на академичния и професионалния успех и насърчаването на самозащитата. Като предоставяме на ромските учаци се основни умения, знания и увереност, ние се стремим да прекъснем цикъла на маргинализация и да насърчим дългосрочната социална и икономическа интеграция.

ЦЕЛОВА АУДИТОРИЯ

Настоящият наръчник е предназначен за професионалисти и заинтересовани страни, ангажирани с образованието, професионалното обучение и социалното приобщаване на ромските ученици. Основната аудитория включва:

- педагози и обучители както във формални, така и във неформални образователни среди,
- Доставчици на професионално образование,
- Социални работници и лидери на общността,
- НПО и организации, посветени на приобщаването на ромите,
- Политици, фокусирани върху подобряването на равенството в образованието за маргинализирани групи.

КОНТЕКСТ НА ПРОЕКТА

Изготвянето на този наръчник е част от по-широкия проект MIRANDA, съфинансиран от Европейския съюз. MIRANDA има за цел да насърчава социалното приобщаване чрез пътеки за професионално образование и обучение (ПОО), специално пригодени за ромски учаци. Проектът отговаря на специфичните нужди на ромските общности, като предоставя персонализирана образователна подкрепа, насърчава овластяването и създава пътища към заетост. Настоящият наръчник представлява един от няколкото инструмента, предназначени за постигане на целите на MIRANDA за подкрепа на ромските учаци през целия им образователен път, като същевременно насърчава тяхното активно участие в обществото.

В съответствие с целите на проекта MIRANDA, този наръчник предлага практични подходи за преодоляване на бариерите, пред които са изправени ромските ученици. Той предоставя на

педагозите и заинтересованите страни стратегии за създаване на приобщаваща среда за учене, която зачита културното многообразие и насърчава успеха на всички ученици, независимо от техния произход.

ПОДКРЕПАЩИ ДОКАЗАТЕЛСТВА

Многобройни проучвания подчертават важноста на специално адаптираните интервенции за ромските общности. Например, моделите за подкрепа от връстници са доказали, че подобряват образователната ангажираност сред ромските ученици, като насърчават сътрудничеството между връстници и ментори. Освен това инициативите, насочени към подобряване на достъпа до образование в ранна детска възраст, са от решаващо значение за преодоляване на образователните разлики между ромското и неромското население.

Изследванията показват, че овластяването на местните общности чрез подходи, основани на участието, може значително да подобри резултатите от проектите, като гарантира, че интервенциите са съобразени с конкретните нужди на ромските лица. Освен това националните стратегии, насочени към приобщаването на ромите, подчертават необходимостта от всеобхватни системи за подкрепа, които да обхващат различни аспекти на социалния живот – образование, здравеопазване и заетост – като по този начин насърчават цялостната интеграция в обществото.

Чрез синтезиране на тези идеи, настоящият наръчник не само предоставя практически стратегии, но и подчертава необходимостта от културно компетентни практики за насърчаване на равнопоставена образователна среда за ромските ученици.

2. Разбиране на нуждите на ромските ученици

ВЪВЕДЕНИЕ

Учениците от ромски произход в цяла Европа се сблъскват с многостранни предизвикателства, които значително затрудняват достъпа им до качествено образование и професионално обучение. Основна пречка е широко разпространената дискриминация и предразсъдъците, с които се сблъскват ромските общности, което често води до социално изключване и ограничени възможности за образование. Според последните доклади процентът на отпадащите ученици от ромски произход може да достигне до 70 %, в сравнение с 9,7 % при техните връстници от неромски произход, което подчертава сериозността на неравенствата в образованието, с които те се сблъскват. Много ромски ученици растат в условия на бедност, характеризиращи се с неадекватни жилищни условия, здравеопазване и достъп до образователни ресурси, като всичко това оказва неблагоприятно влияние върху академичния им успех.

Социално-икономическите фактори, допринасящи за тези високи проценти на отпадане, се утежняват от ниските очаквания на образователните институции и липсата на целенасочени системи за подкрепа. Езиковите бариери също играят значителна роля; много ромски ученици може да не владеят свободно доминиращия език в страната си, което затруднява способността им да се включат пълноценно в учебния процес.

КУЛТУРНИ ФАКТОРИ

Културните съображения са също толкова важни. Ромските общности често поддържат силни традиции и ценности, които могат да се различават от тези в общоприетите образователни среди. В някои случаи семействата могат да дават приоритет или, в други случаи, да налагат ранни бракове или работа пред продължаване на образованието, което засяга особено ромските момичета, които са изправени пред дискриминация както на основата на пола, така и на расата. Освен това липсата на ролеви модели в образованието и заетостта може да ограничи амбициите и мотивацията сред ромската младеж да продължи висше образование или професионално обучение.

За да се отговори ефективно на тези нужди, ромските ученици се нуждаят от цялостна подкрепа, която да се справя както с академичните, така и със социалните предизвикателства. Това включва:

- Частни уроци и академична помощ,
- менторски програми, които ги свързват с ролеви модели,
- езикова подкрепа за улесняване на по-добрата комуникация в образователната среда,
- Инициативи, насочени към насърчаване на културното разбирателство и борба с дискриминацията.

Адаптирането на образователните подходи, така че да се зачитат културните ценности на ромите, като същевременно се насърчава овластяването и включването, е от съществено значение за създаването на среда, благоприятна за успеха. Програмите, които интегрират участието на общността и межкултурния диалог, са показали обещаващи резултати при подобряването на образователните резултати на ромите.

В заключение, отговарянето на комплексните нужди на ромските ученици изисква цялостен подход, който съчетава целенасочени образователни интервенции с по-широки механизми за социално-икономическа подкрепа. Чрез насърчаване на приобщаваща атмосфера, която зачита културното многообразие, можем да помогнем за премахването на бариерите, които пречат на образователния успех на ромските общности в цяла Европа.

3. Общ преглед на подкрепящите услуги

За да се гарантира, че ромските ученици имат достъп до образование и професионално обучение и постигат успех в тях, е необходим цялостен набор от подкрепящи услуги. Тези услуги осигуряват както академична, така и неакадемична помощ, като преодоляват бариерите, пред които са изправени ромските ученици, и същевременно насърчават успеха им в разнообразни учебни среди.

АКАДЕМИЧНА ПОДКРЕПА

Учениците от ромски произход често се нуждаят от допълнителна академична помощ поради пропуски в формалното им образование, езикови бариери или липса на достъп до образование в ранна детска възраст. Подкрепящите услуги в тази област могат да включват:

- Частни уроци и помощ при домашните задачи: индивидуални или групови сесии, предназначени да подобрят разбирането на основните предмети и да развият умения за учене.
- Програми за наставничество: Свързване на ромските ученици с ролеви модели или наставници, които могат да им предложат насоки, насърчение и академични съвети.
- Специализирана подкрепа за учебната програма: Адаптиране на учебните материали, за да отговорят на специфичните нужди на ромските ученици, като например предлагане на културно подходящо съдържание или допълнителни ресурси за изграждане на основни умения за четене, писане и смятане.

ЕЗИКОВА ПОДКРЕПА

Много ромски ученици идват от разнообразен езиков произход, което често води до две различни групи: ромски ученици мигранти, които може да имат ограничени познания по доминиращия език на обучение, и ромски ученици, за които това е родният език, които може да говорят диалекти или варианти на ромски език наред с доминиращия език. Това езиково разнообразие подчертава сложността на справянето с усвояването на езика като критична област на нужда.

За да се подкрепят ефективно ромските ученици, услугите могат да включват:

- **Целеви езикови курсове:** Допълнителни уроци по доминиращия език на обучение, съобразени с конкретните нужди на ромските ученици мигранти и ромските ученици, родени в страната, за подобряване на грамотността, академичния език и комуникативните им умения.
- **Двуетично и многоезично образование:** Интегриране на ромските езици и диалекти заедно с доминиращия език в класните стаи, за да се насърчи културното приобщаване, езиковото равенство сред учениците и чувството за идентичност.
- **Програми за езикова подкрепа:** Наемане на обучени езикови асистенти, преводачи и културно компетентен персонал, за да се помогне на ромските ученици и техните семейства да се ориентират в училищните системи, да общуват ефективно с педагозите и да имат достъп до основни образователни ресурси.

КАЗУС: ПРОГРАМАТА „ВТОРИ ШАНС“ В УНГАРИЯ

Една успешна инициатива за многоезично образование е унгарската програма „Втори шанс“, създадена да подкрепи ромските ученици чрез интегриране на двуетично обучение и културно-чувствителни методи на преподаване. Програмата интегрира ромски и унгарски език в учебната програма, което позволява на учениците да развиват умения за четене и писане и на двата езика, като същевременно се насърчава по-силна връзка с тяхното културно наследство. Ключов елемент на инициативата е наемането на учители, говорещи ромски, които служат както като езикови, така и като културни посредници, преодолявайки различията между ромските ученици и стандартното образование. Освен това програмата предлага допълнителни езикови курсове, помагайки на ромските ученици да усъвършенстват владенето си на унгарски, като същевременно запазват родния си език.

В резултат на това учениците, записани в програмата „Втори шанс“, демонстрират по-високи нива на задържане, подобрени нива на грамотност и повишена увереност в академичния контекст. Програмата подчертава ефективността на многоезиковото образование в подкрепата на ромските ученици и изтъква важността на интегрирането на ромските езици в общообразователната система за насърчаване на учебните резултати. Комуникирането на езиковите нужди на ромските ученици изисква холистичен подход, който зачита техните уникални социолингвистични контексти, като същевременно насърчава академичната и социалната интеграция. Инициативи като „Втори шанс“ демонстрират, че насърчаването на многоезиковото образование може да доведе до по-голям образователен успех за ромските ученици, като същевременно се запазва тяхната езикова и културна идентичност.

Отговарянето на езиковите нужди на ромските ученици изисква деликатен подход, който зачита техните уникални социолингвистични контексти, като същевременно насърчава академичната и социалната интеграция.

КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ

Професионалното ориентиране е от решаващо значение за ромските ученици, много от които може да нямат достъп до различни образователни и професионални възможности. Услугите в тази област включват:

- Професионално консултиране: предлагане на персонализирани съвети за кариерата, за да се помогне на учениците да проучат различни пътища и да идентифицират възможности за по-нататъшно образование или професионално обучение.
- Семинари за кариерно планиране: Организиране на практически сесии, които учат учениците как да поставят кариерни цели, да пишат автобиографии и да се подготвят за интервюта за работа.
- Възможности за стажове и чиракуване: Улесняване на връзките между ромските учащи и централите за професионално обучение или работодателите, за да придобият практически опит и да развият професионални мрежи.

ДИГИТАЛНА ГРАМОТНОСТ И ДОСТЪП ДО ТЕХНОЛОГИИ

В днешната цифрова ера цифровата грамотност е от съществено значение както за академичния, така и за професионалния успех. Учениците от ромски произход често се сблъскват с цифрово неравенство поради ограничен достъп до технологии. Подкрепящите услуги трябва да имат за цел да преодолеят тази пропаст, като предлагат:

- Курсове по цифрова грамотност: Обучение на учащите в основни цифрови умения, като работа с компютър, навигация в интернет и използване на онлайн образователни платформи.
- Достъп до технологии: Предоставяне на лаптопи, таблети или интернет ресурси, особено в райони, където ромските ученици имат ограничен достъп у дома.
- Инструменти за дигитално обучение: Въвеждане на онлайн инструменти за обучение, които отговарят конкретно на нуждите на ромските ученици, като интерактивни приложения за изучаване на езици или допълнително образователно съдържание.

ПСИХОСОЦИАЛНА И ЕМОЦИОНАЛНА ПОДДРЕПА

Много ромски ученици са жертви на дискриминация, социално изключване или лични травми, което може да окаже значително влияние върху академичните им постижения и общото им благосъстояние. За да се справят с тези проблеми, училищата и професионалните центрове могат да предложат:

- Консултантски услуги: Достъп до училищни консултанти или психолози, които могат да помогнат на учениците да се справят с лични предизвикателства, стрес или емоционални затруднения.
- Мрежи за подкрепа от връстници: Създаване на групи или клубове, в които ромските ученици могат да общуват с връстници, изправени пред сходни предизвикателства, като по този начин се насърчава чувството за принадлежност и взаимна подкрепа.
- Програми срещу тормоза: Прилагане на инициативи, които повишават осведомеността относно тормоза и дискриминацията, специфични за ромските ученици, като същевременно насърчават безопасна и приобщаваща училищна среда.

Тези подкрепящи услуги играят жизненоважна роля за гарантиране, че ромските ученици разполагат с необходимите инструменти и помощ, за да се развиват успешно в образованието и извън него. Като отговарят на техните уникални нужди чрез персонализирана академична, емоционална и професионална подкрепа, тези услуги могат да помогнат за преодоляване на неравенството в възможностите и да насърчат равен достъп до учене през целия живот и възможности за заетост.

4. Общ преглед на услугите за овластяване

Услугите за овластяване са предназначени да предоставят на ромските ученици уменията, увереността и способността за действие, необходими за активно участие в образованието, общността и бъдещата им кариера. Тези услуги надхвърлят академичната подкрепа, за да насърчат самочувствието, устойчивостта и социалното приобщаване – критични компоненти за преодоляване на системните бариери, с които ромските ученици често се сблъскват.

РАЗВИТИЕ НА ЖИЗНЕНИ УМЕНИЯ

Овластяването на ромските ученици с основни житейски умения им позволява да се справят с лични и професионални предизвикателства, като насърчава независимостта и устойчивостта. Ключовите услуги включват:

- Обучение по меки умения: Семинари или курсове, фокусирани върху изграждането на умения за комуникация, работа в екип, решаване на проблеми и вземане на решения, всички от които са от съществено значение за успеха в образованието и на работното място.
- Управление на времето и организация: Обучение на учениците на ефективни техники за управление на времето, стратегии за поставяне на цели и организационни умения, за да балансират академичните си отговорности с личния си живот.

- Финансова грамотност: Програми, които обучават учениците как да планират бюджета си, да спестяват и да разбират личните си финанси, което е особено важно за ромските семейства, изправени пред икономически предизвикателства.

ОБУЧЕНИЕ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА И САМОСТОЯТЕЛНО ПРЕДСТАВЯНЕ

Учениците от ромски произход често се сблъскват с институционални и социални предизвикателства, които налагат самозащита. Услугите за овластяване трябва да се фокусират върху:

- Семинари за самозащита: Обучение на учащите да изразяват своите нужди в образователната среда, да разбират своите права и да участват активно в решенията, засягащи тяхното образование.
- Програми за лидерство: Насърчаване на учащите да поемат лидерски роли в училищни или общностни дейности, като по този начин изграждат самочувствие и чувство за отговорност.
- Познаване на законните права: Обучение на учениците относно техните законни права в образователния и трудовия контекст, за да бъдат подготвени да се противопоставят на дискриминацията или неравното третиране.

СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ И ГРАЖДАНСКА АКТИВНОСТ

Насърчаването на чувството за принадлежност е от решаващо значение за ромските ученици, които често са обект на социално изключване. Услугите в тази област имат за цел да ги интегрират в по-широки социални и образователни общности:

- Програми за културно осведомяване: Създаване на пространства, в които ромските ученици да споделят своята култура, традиции и история с връстниците си, като по този начин се насърчава взаимното разбирателство между ромските и неромските ученици.
- Възможности за участие в общността: Организиране на доброволчески дейности или програми за гражданско участие, които позволяват на ромските ученици да допринесат за своите общности, като по този начин се насърчава чувството на гордост и принадлежност.
- Извънкласни дейности: Насърчаване на участието в спортни, художествени или младежки клубове, за да се подпомогне изграждането на социални мрежи и развитието на нови умения извън класната стая.

ОСЪЗНАВАНЕ НА РОДИТЕЛИТЕ И СЕМЕЙСТВОТА

Овластяването на семействата на ромските ученици е от жизненоважно значение за създаването на подкрепяща домашна среда, която цени образованието. Услугите трябва да включват:

- Семинари за родители: Семинари, които подчертават важността на образованието за ромските родители, като същевременно предоставят стратегии за подкрепа на ученето на децата им.
- Семейно консултиране: Услуги по консултиране или медиация, насочени към семейни проблеми, които могат да повлияят на образователния път на ученика.

- Инициативи, ръководени от общността: Включване на лидерите на ромската общност в образователни инициативи за изграждане на доверие и насърчаване на семейната подкрепа за учениците.

ПРИМЕРИ ЗА ПОДРАЖАНИЕ И ПРОГРАМИ ЗА МЕНТОРСТВО

Много ромски ученици нямат положителни ролеви модели, които са постигнали успех в образованието или професионалното обучение. Услугите за овластяване трябва да бъдат приоритет:

- Програми за менторство: Свързване на ромските ученици с ментори от подобен произход, които могат да им предоставят насоки и да служат като положителни ролеви модели.
- Истории за успех и подкрепа от връстници: Изтъкване на истории за успешни роми, които са преодолели препятствия, като същевременно се насърчават мрежи за подкрепа от връстници, където учениците могат да споделят опит.

УСЛУГИ ЗА ОСЪЗНАВАНЕ, СЪОБРАЗЕНИ С ПОЛОВИТЕ РАЗЛИЧИЯ

Ромските момичета често се сблъскват с допълнителни предизвикателства поради ролите на половете в техните общности. Специално пригодените услуги трябва да включват:

- Семинари за равенство между половете: Насърчаване на равенството между половете чрез семинари, които поставят под въпрос традиционните роли, като същевременно подчертават важността на образованието и за двата пола.
- Наставничество за момичета: Свързване на ромските момичета с успешни жени, които да им служат за пример и да ги вдъхновят да продължат образованието си и да се реализират в професии, в които те са слабо представени.
- Подкрепа за млади майки: Предоставяне на специализирана подкрепа за млади ромски майки чрез услуги за грижа за деца и гъвкави възможности за учене, които им позволяват да продължат образованието си.

Чрез предлагането на разнообразен набор от услуги за овластяване проектът MIRANDA има за цел да култивира чувство за инициативност и увереност сред ромските учащи. Тези инициативи не само улесняват академичния успех, но и насърчават активното участие в техните общности. В крайна сметка тези услуги създават пътища за ромските учащи да преодолеят лични и обществени бариери, като насърчават дългосрочното социално включване и икономическата независимост.

5. Сътрудничество с ключови заинтересовани страни

Сътрудничеството с ключови заинтересовани страни е от съществено значение за успеха на услугите за овластяване и подкрепа на ромските ученици. Ефективните партньорства между образователни институции, центрове за професионално обучение, социални работници, ментори и местни ромски организации са необходими за осигуряване на цялостен подход, който отговаря на разнообразните нужди на ромските ученици.

УЧИЛИЩА И ЦЕНТРОВЕ ЗА ОБУЧЕНИЕ

Местните училища и центрoвете за професионално обучение играят ключова роля в предоставянето на основна образователна подкрепа на ромските ученици. Сътрудничеството между тези институции и проект „МИРАНДА“ е от жизненоважно значение за:

- Адаптиране на образователните програми: Училищата и центрoвете за професионално обучение могат да адаптират учебните програми и методите на преподаване, за да отговорят на специфичните нужди на ромските ученици. Това включва предлагане на гъвкави варианти за учене, допълнителни занятия и материали, съобразени с културните особености, за да се подобри ангажираността и разбирането.

- Ранно идентифициране на нуждите на учениците: Учителите и професионалните инструктори често са първите, които идентифицират затрудненията в ученето, езиковите бариери или социалните предизвикателства, пред които са изправени ромските ученици. Тясното сътрудничество позволява ефективното прилагане на ранни интервенции като частни уроци, езикова подкрепа или професионално ориентиране.

- Политики за приобщаващо образование: Училищата могат да приемат политики за приобщаване, които създават положителна среда за учене за ромските ученици. Това може да включва програми за борба с дискриминацията, кампании за повишаване на осведомеността и инициативи, насочени към намаляване на процента на отпадащите ученици.

- Участие на НПО: Неправителствените организации (НПО), специализирани в областта на образованието и социалното приобщаване, могат да предоставят ценни ресурси, включително обучение за учители по културна осведоменост, извънкласни програми и застъпничество за промени в политиките. НПО служат и като посредници между училищата и ромските семейства, за да насърчат взаимното доверие и ангажираност.

СОЦИАЛНИ РАБОТНИЦИ, ПОСРЕДНИЦИ И МЕНТОРИ

Социалните работници и менторите са от решаващо значение за осигуряването на всестранина подкрепа за ромските ученици, която излиза извън рамките на класната стая. Тези професионалисти играят съществена роля в:

- Осигуряване на цялостна подкрепа: Социалните работници се занимават с по-широки социални и икономически проблеми, засягащи ромските ученици, като несигурност на жилищното настаняване, достъп до здравни грижи и семейна динамика. Чрез сътрудничество с училищата те гарантират, че учениците получават необходимите социални услуги, за да успеят в училище.

- Изграждане на доверие със семействата: Социалните работници помагат за изграждането на доверие между ромските семейства и образователните институции, преодолявайки културните различия и отговаряйки на опасенията, които могат да попречат на пълноценното участие в училище.

- Програми за наставничество: Наставниците, особено тези с ромски произход или запознати с предизвикателствата пред общността, предоставят безценни насоки и служат като ролеви модели. Те вдъхновяват учениците да си поставят цели, да се справят с предизвикателствата и да търсят академични или кариерни възможности, като същевременно им предлагат емоционална подкрепа.

- Застъпничество и представителство: Социалните работници и менторите се застъпват за учениците от ромски произход в училищата и другите институции, като гарантират, че техните гласове се чуват в процесите на вземане на решения.

МЕСТНИ РОМСКИ ОРГАНИЗАЦИИ

Сътрудничеството с ръководени от роми организации на ученици и възпитаници е от съществено значение за разработването на програми, съобразени с културните особености, и за изграждането на доверие в общността. То е важно и защото спомага за укрепването на ромската идентичност и за признанието на ромските общности. Тези организации притежават задълбочени познания за местното ромско население и могат да предоставят ценна информация за това как най-добре да се подкрепят учениците. Ключовите аспекти на сътрудничеството включват:

- Културна чувствителност и изграждане на доверие: Участието на ромските организации гарантира, че услугите за подкрепа са културно подходящи. Тяхното участие насърчава доверието между ромските семейства и образователната система, към която често се отнасят скептично поради историческата дискриминация.

- Инициативи, ръководени от общността: Тези организации са в добра позиция да ръководят инициативи, включващи ромските общности в разработването на образователни програми. Това може да включва организиране на семинари или събития за културно осведомяване, които подчертават стойността на образованието.

- Мрежи за подкрепа от връстници и семейства: Местните организации могат да улесняват мрежите за подкрепа от връстници и програмите за ангажиране на семействата, които помагат на учениците да се чувстват свързани, докато се ориентират в образователната система. Това може да включва родителски групи, в които семействата споделят опит за подкрепата на образованието на децата си.

- Застъпничество за промяна на политиките: Организациите, ръководени от роми, играят жизненоважна роля в застъпничеството за промени в политиките на местно, регионално и национално ниво, които насърчават образователната равнопоставеност за ромските ученици. Тяхното сътрудничество с училища, центрове за обучение и социални работници помага за

постигането на системни промени, които се занимават с основните причини за образователното неравенство.

Чрез тясно сътрудничество с тези заинтересовани страни проектът MIRANDA може да създаде стабилна мрежа за подкрепа, която да отговори на пълния спектър от нужди, пред които са изправени ромските ученици. Това сътрудничество гарантира, че учениците получават не само академична помощ, но и социални и емоционални ресурси, необходими за успеха им в образованието и извън него.

6. Стратегии за изпълнение

Внедряването на успешни услуги за подкрепа и овластяване на ромските ученици изисква стратегически и адаптивен подход. Следните стратегии са насочени към гарантиране, че услугите са съобразени с индивидуалните нужди на учениците, че ефективността им се наблюдава и че се основават на най-добрите практики от сходни контексти.

ПЕРСОНАЛИЗИРАНИ ПОДХОДИ

Всеки ромски ученик се сблъсква с уникални предизвикателства, повлияни от образователния му опит, езиковите му умения, семейните обстоятелства и културния контекст. От съществено значение е услугите да бъдат адаптирани, за да отговорят на специфичните нужди на всеки ученик. Предлаганите стратегии включват:

- Персонализирани планове за обучение: Разработване на индивидуализирани планове за обучение, които отразяват силните страни, областите за подобрене и бъдещите цели на всеки ученик. Тези планове трябва да се актуализират редовно, за да се проследява напредъкът и да се адаптират към променящите се нужди.
- Съдържание, съобразено с културния контекст: Интегриране на материали и методи на преподаване, съобразени с културния контекст, в учебната програма. Включването на ромска история, литература или културни практики може да насърчи чувството за идентичност и принадлежност в класната стая.
- Гъвкави модели на обучение: Предлагане на гъвкави пътища за обучение, като алтернативни графици или програми за професионално обучение, за да се отговори на нуждите на учениците, които се сблъскват с семейни или икономически трудности.
- Услуги за цялостна подкрепа: Да се обърне внимание на по-широките социално-икономически фактори, които оказват влияние върху ромските ученици и техните семейства, като се предоставят услуги като помощ за транспорт, езикова подкрепа и достъп до здравни или социални услуги.

- Подходи, отчитащи спецификата на пола: Обръщайте специално внимание на нуждите на ромските момичета, които могат да се сблъскват с допълнителни културни и свързани с пола предизвикателства при достъпа до образование. Програмите за наставничество, ръководени от жени-ролеви модели, или допълнителната подкрепа за младите майки могат значително да подобрят тяхното участие.

МЕХАНИЗМИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОБРАТНА ВРЪЗКА

Ефективният мониторинг и оценка са от решаващо значение за гарантиране, че услугите отговарят на нуждите на ромските ученици и постигат желаните резултати. Редовната обратна връзка от учениците, семействата и заинтересованите страни може да спомогне за непрекъснатото подобряване на услугите. Предлагащите методи включват:

- Редовни оценки на напредъка: Проследявайте академичния и личния напредък чрез стандартизирани оценки, оценки от учители и самооценки, провеждани на редовни интервали, за да идентифицирате областите, които се нуждаят от допълнителна подкрепа.

- Обратна връзка от учениците: Събиране на обратна връзка директно от ромските ученици относно техния опит с предоставяните услуги чрез анкети, фокус групи или индивидуални интервюта. Насърчаването им да изразят своите мнения относно уместността и ефективността на подкрепата може да предостави ценна информация.

- Принос на семейството и общността: Ангажирайте ромските семейства и членовете на общността в процеса на оценяване, като потърсите тяхната обратна връзка за това как услугите се отразяват на децата им и на общността като цяло. Тяхното мнение може да помогне за идентифициране на области за подобрене.

- Корекции, основани на данни: Използвайте данните, събрани чрез оценки и обратна връзка, за да направите корекции в услугите, основани на доказателства. Това може да включва разширяване на успешните интервенции или адаптиране на стратегиите, за да отговорят на променящите се нужди.

- Размисли на ментори и учители: Насърчавайте менторите, социалните работници и учителите да споделят редовно своите размисли относно напредъка на учениците и предизвикателствата, наблюдавани в ежедневните взаимодействия. Тези професионалисти често имат ценни наблюдения относно ефективността на услугите.

ДОБРИ ПРАКТИКИ

Използването на успешни примери от сходни контексти може да предостави ценни уроци за прилагането на ефективни услуги за подкрепа и овластяване на ромските ученици. По-долу са представени няколко добри практики, наблюдавани в сходни инициативи:

- Казус 1: Фондът за образование на ромите (REF)

REF успешно е реализирал образователни програми в цяла Европа, фокусирани върху преодоляването на образователната пропаст между ромските и неромските ученици. Забележителна най-добра практика е използването на стипендиални програми, които осигуряват финансова подкрепа за средно и висше образование, съчетана с менторство и академично консултиране. Този цялостен подход значително е повишил процента на задържане и завършване сред ромските ученици.

- Казус 2: Моделът за менторство между връстници на Европейския младежки форум

Тази инициатива създаде програми за менторство между връстници, свързващи ромски младежи с по-големи ученици или професионалисти, които успешно са преминали през образователната система. Моделът за менторство между връстници се е доказал като ефективен в предоставянето на ролеви модели, като същевременно насърчава чувството за принадлежност към общността. Менторите-връстници помагат на по-младите ученици да изграждат самочувствие, да поставят академични цели и да преодоляват бариери като езикови затруднения или дискриминация.

- Казус 3: Пилотен проект за приобщаващо образование в Румъния

Няколко училища в Румъния тестваха пилотно модел за приобщаващо образование, насочен към интегрирането на ромските ученици в общообразователните класове. Най-добрите практики включваха редовно обучение на учителите по културна осведоменост, ангажиране на посредници от ромската общност за подобряване на отношенията между училището и семейството, както и извънкласни дейности, насърчаващи социалната интеграция. Тези усилия спомогнаха за намаляване на процента на отпадащите ученици, като същевременно повишиха ангажираността сред ромските ученици.

- Казус 4: Програми за мобилно обучение в Унгария

В региони, където ромските деца имат ограничен достъп до формално образование, бяха въведени мобилни училищни единици. Тези програми предоставят образователни услуги на място директно на маргинализираните общности. Мобилните класни стаи носят учебни материали, обучени педагози и технологии директно до учениците, като насърчават непрекъснатостта на образованието и подобряват нивата на грамотност.

Чрез включването на тези стратегии за индивидуализирани подходи, създаването на надеждни механизми за мониторинг и поуките от най-добрите практики, проектът MIRANDA може ефективно да внедри подкрепящи услуги, които значително подобряват образователните резултати на ромските ученици.

7. Заключение

Крайната цел на **Наръчника за услуги за подкрепа и овластяване** е да насърчи овластяването на ромските ученици чрез образование и социално включване. Чрез предоставяне на персонализирани услуги за подкрепа, насърчаване на партньорства с основни заинтересовани страни и прилагане на доказани стратегии можем да създадем среда, в която ромските ученици разполагат с инструментите и възможностите, от които се нуждаят, за да успеят. Образованието не е само път към лично и професионално развитие; то е и мощно средство за преодоляване на системните бариери, които исторически са маргинализирали ромските общности в цяла Европа.

Настоящият наръчник представлява ценен ресурс за учители, социални работници, медиатори и обществени организации, като им дава възможност да си сътрудничат ефективно за създаването на подкрепяща, културно чувствителна и приобщаваща среда за ромските ученици. Чрез активното сътрудничество между тези страни можем да гарантираме, че образователните програми са не само достъпни, но и съобразени с уникалния културен контекст на ромските общности. Непрекъснатото наблюдение и механизмите за обратна връзка ще ни позволят да

оценим ефективността на предоставяните услуги, като гарантираме, че те остават въздействащи и отговарят на променящите се нужди на ромските ученици. Освен това, овластяването на ромските ученици чрез образование е не само инвестиция в тяхното бъдеще, но и важна стъпка към изграждането на по-силни и по-сплотени общности за всички. Като подкрепяме маргинализираните общности и индивиди в нашето общество, ние допринасяме за по-богата мозайка от културно многообразие, от която всички се възползват. Успехът на ромските ученици се отразява положително на нашия колективен ангажимент към социалната справедливост и равенството. За да постигнем тези цели, е безспорно, че трябва да възприемем холистичен и интерсекционален подход, който включва не само академична подкрепа, но и емоционални и социални ресурси. Това включва насърчаване на среда, в която ромските ученици се чувстват в безопасност да изразяват своята идентичност и се насърчават да преследват своите стремежи, без да се страхуват от дискриминация или изключване. За да се институционализират предложените мерки за ромското образование в рамките на образователните политики и да се гарантира дългосрочна устойчивост, трябва да бъдат приложени няколко ключови стратегии. Първо, **правителствата** трябва да интегрират многоезиковото образование, целевите езикови курсове и програмите за подкрепа в **националните** образователни политики и правни рамки. Това ще гарантира, че тези мерки не са просто временни инициативи, а постоянни компоненти на образователната система на всяка страна.

Специализиран механизъм за финансиране е от съществено значение за поддържането на тези програми във времето. Правителствата биха могли да отпуснат средства в рамките на бюджетите за образование, да се опитат да намерят международна финансова подкрепа и активно да насърчават публично-частни партньорства, за да осигурят адекватна финансова подкрепа за програми за многоезично образование, обучение на учители и услуги за езикова подкрепа. Накрая, програмите за обучение и сертифициране на учители биха могли да включват педагогика, включваща ромите, културна компетентност и двуезично преподаване. Чрез вграждането на тези елементи в професионалното развитие, инклюзивните методики на преподаване могат да се превърнат в стандартна част от всички основни образователни системи.

За да се гарантира успешното прилагане и устойчивостта на тези мерки, министерствата на образованието трябва да създадат консултативни органи за образованието на ромите, в които да участват представители на ромската общност. Тези органи ще дават препоръки, ще наблюдават напредъка и ще осигуряват отчетност при образователните реформи. Освен това учебните програми трябва да бъдат реформирани, за да включват ромския език и култура, като се разработят подходящи учебници и учебни материали, които отразяват езиковото и културното многообразие на ромските ученици.

Следва да се създаде силна система за мониторинг и оценка, за да се прецени ефективността на стратегиите за многоезичие и приобщаване. Редовните оценки, оценките на въздействието и събирането на данни биха позволили на политиците да подобрят подходите си и да адаптират мерките въз основа на доказателства и изследвания. Правната защита срещу дискриминацията също трябва да бъде засилена в рамките на образователните политики, за да се гарантира, че ромските ученици имат равен достъп до образование, подкрепен от антидискриминационни рамки, обучение за чувствителност на учителите и механизми, които прилагат тези мерки и ги защитават. Друг критичен фактор е ангажираността на общността и семейството. Политиките в областта на образованието трябва активно да насърчават сътрудничеството с ромските родители и семейства чрез програми за работа на терен, инициативи за обучение на родители и участие в управлението

на училището. Институционализирането на партньорствата между училищата и организациите за защита на правата на ромите би подкрепило доверието и ангажираността, създавайки приобщаваща среда за учене.

Чрез включването на тези мерки в националните и регионалните образователни рамки правителствата могат да гарантират, че политиките за приобщаващо образование за ромските ученици не само се прилагат ефективно, но и се поддържат във времето. Този подход ще доведе до системна промяна, като предостави на ромските ученици равни образователни възможности и насърчи дългосрочния им академичен и социален успех.

8. Източници

Ballard Brief. (б.д.). *Липса на образователни възможности за ромското население в Източна Европа*. Университет Бригам Йънг. <https://ballardbrief.byu.edu/issue-briefs/lack-of-educational-opportunities-for-the-roma-people-in-eastern-europe>

Clarke, V., & Adams, J. (2015). *PEER guide for professionals*. University of Central Lancashire. https://clock.uclan.ac.uk/16848/1/PEER_guide_Professionals%20Dec%20%2015_for%20publication.pdf

Съвет на Европа. (б.д.). *За проекта „Младешта рома“*. <https://www.coe.int/en/web/youth-roma/about-the-project>

Съвет на Европа. (б.д.). *Политика за ромския език и приобщаване*. <https://www.coe.int/en/web/language-policy/romani>

Съвет на Европа. (б.д.). *Град Патра и университетът обединяват сили в полза на ромските ученици*. <https://www.coe.int/es/web/interculturalcities/-/the-city-of-patras-and-the-university-join-forces-for-the-benefit-of-roma-pupils>

EEA Grants. (б.д.). *Интеграция на ромите и социални програми*. <https://eeagrants.org/topics-programmes/social-inclusion-youth-employment-and-poverty-reduction/roma-inclusion-and>

Грантове на ЕИП Гърция. (б.д.). *Програма Б: Подкрепа на инициативи за образование на ромите*. <https://www.eeagrants.gr/programmes/programme-b/?lang=en>

EPALE. (б.д.). *Овластяване на ромските ученици чрез подкрепа от връстници за професионално образование и интеграция*. <https://epale.ec.europa.eu/en/blog/empowering-roma-students-through-peer-peer-support-vocational-education-pathway-inclusion-and>

Eurocities. (б.д.). *Преодоляване на бариерите пред образованието и приобщаването на ромските деца.* <https://eurocities.eu/latest/breaking-barriers-to-roma-childrens-education-and-inclusion/>

Eurydice. (б.д.). *Сърбия: Повишаване на подкрепата за ромските ученици чрез педагогическа помощ.* <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/serbia-enhancing-support-roma-students-through-pedagogical-assistance>

Европейски център за правата на ромите (ERRC). (б.д.). *Пречки пред образованието на ромите в Европа: Доклад за позицията.* <https://www.errc.org/reports-and-submissions/barriers-to-the-education-of-roma-in-europe-a-position-paper-by-the-european-roma-rights-center>

Агенция на Европейския съюз за основните права (FRA). (2019). *Работа с ромите: Обобщаващ доклад.* https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-working-with-roma-summary_en.pdf

Европейски център „Вергеланд“ (EWC). (б.д.). *Подкрепа за образованието на ромите.* <https://theewc.org/support-for-education-of-roma/>

Международна асоциация „Стъпка по стъпка“ (ISSA). (б.д.). *Обобщение и препоръки за политиката относно включването на ромите.* [https://www.issa.nl/sites/default/files/www-issa/pdf/Publications/equity/Syntesis%20and%20Policy%20Recommendations_web%20\(1\).pdf](https://www.issa.nl/sites/default/files/www-issa/pdf/Publications/equity/Syntesis%20and%20Policy%20Recommendations_web%20(1).pdf)

ОИСР. (б.д.). *Интеграция на ромските ученици в Европа.* https://www.oecd.org/en/publications/inclusion-of-roma-students-in-europe_8ce7d6eb-en.html

School Education Gateway. (б.д.). *Насърчаване на включването на ромските общности.* <https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/news/promoting-inclusion-roma-communities>

School Education Gateway. (б.д.). *Ромски деца и участието на семейството.* <https://school-education.ec.europa.eu/en/discover/expert-views/roma-children-family-involvement>

Фондация „Бел“. (б.д.). *Насоки относно езиковия произход на ромските ученици.* <https://www.bell-foundation.org.uk/resources/guidance/language-background/roma-learners/>

Уелско правителство. (б.д.). *Празнувайте и участвайте: Насоки за образованието на деца от общностите на циганите, ромите и пътуващите.* <https://www.gov.wales/celebrate-and-participate-education-guidance-support-gypsy-roma-and-traveller-children-and-young>